

FENT CARREERANY

MARIA DE LA SALUT

Número 197

Any XVII

GENER, 2003

CONCURS DE BETLEMS

Sumari

Editorial i sumari	2
Concurs de betlems	3
Nadal a l'escola	4
Les matines d'enguany	5
Passant l'estona al Berlín després d'uns anys de la caiguda del mur	6
El patrimoni cultural dels nostres carrers: Plaça Major	8
Amb un quilo, tu pots salvar una vida	11
L'Esclerosi Lateral Amiotròfica	11
Bullit de Notícies	12
Demografia. Telèfons d'interès	14
El temps.	15
El Consell de Mallorca celebra el seu primer debat de política general	16
"De la figuera a la taula: Receptes de cuina" de Felip Munar	16
Donant voltes a la Llei de Qualitat d'Ensenyament	17
La cultura Talaiòtica a Mallorca	18
Poemes dedicats a Miquel Jordan	18
Aquestes festes, productes etiquetats en català	19
Els empelts d'hivern	20
Estima Mallorca	21
Any 2003, any Francesc de B. Moll ..	22
Quan era jove, poema	22
Carrerany Esportiu: Pere Antoni Bunyola ascendí a Segona	22
Illes Balears-Malta	23
Futbol de Somni: Marier-Ariany	23
Assemblea General de Fent Carrerany ..	24
Calendari del 2003	24

FOTOGRAFIES:

Magí Ferriol, Joan Gelabert, Antoni
Gelabert, Joana Maria Colombram,
Josep Ferriol

EDITORIAL

Ja som al 2003. I nosaltres seguim endavant. Enguany, el mes d'abril, si tot va bé, arribarem al número 200. Seran 200 mesos ininterromputs en què la revista haurà sortit i arribat a totes les llars de Maria. Dasset anys de voluntarisme i dedicació a fer possible que una eina de comunicació com aquesta revista arribi a tots els racons del nostre poble. Una eina de diàleg, de coneixement i de recerca per la qual hi han desfilat un nombre considerable de col·laboradors i col·laboradores. Sempre hem cregut, i ho seguim creient, que la revista ha estat, és i ha de ser, de la gent, de tots els que la fan possible: redactors, col·laboradors i lectors. Com que no està plantejada com a negoci té el valor de l'esforç altruista i generós de tothom. I com que, dos-cents mesos després, haver arribat fins aquí és un motiu d'orgull, ho volem celebrar com cal. Als voltants del mes de març i del mes d'abril celebrarem tot un seguit d'actes relacionats amb el número 200. Actes que volem compartir amb vosaltres i que ens han de donar forces per seguir endavant. Es poden comptar amb els dits d'una mà les revistes que a Mallorca han arribat a aquesta xifra de 200. I això és una batalla guanyada a la voluntat i al desànim constant que envolta les activitats que com la nostra, no tenen altre guany que la satisfacció de veure com la feina té la seva recompensa en l'acceptació de la gent, de tots vosaltres. Un concert, una xerrada i una taula rodona, a més del sopar que desitjam multitudinari i on mirarem de fer un reconeixement a entitats o persones que hagin destacat en algun aspecte de la nostra vida col·lectiva, seran els plats forts de l'esdeveniment. En estar tot confirmat ja ho farem públic.

I enguany, l'any 2003, també serà un any d'eleccions. El mes de maig viurem unes noves eleccions: municipals i autonòmiques. Serà l'hora de passar comptes; l'hora de valorar la feina feta i confiar el futur a la gestió d'uns o altres. Sempre hem defensat (i no ens n'hem amagat mai) aquells trets que ens identifiquen com a poble (llengua, cultura, territori), a més de reivindicar el poder polític propi que ens doni la possibilitat de decidir per nosaltres mateixos. I és per això que com a col·lectiu que va néixer per reivindicar i defensar tot això no podem ser neutrals davant d'una contesa com aquesta. Tot això però sense tancar les portes a ningú. Les pàgines de la revista segueixen obertes a tothom perquè exposi les seves idees i les defensi de manera democràtica i amb igualtat d'oportunitats.

Feliç i venturós any 2003.

EQUIP DE REDACCIÓ:

Magí Ferriol Bauzá
Joan Gelabert Mas
Miquel Morey Mas
Onofre Sureda Ribas

Amb el suport de

GOVERN DE LES ILLES BALEARS

Conselleria d'Educació i Cultura
Direcció General de Política Lingüística

correu electrònic:

fentcarrerany@premsaforana.com

HAN PARTICIPAT EN AQUEST NÚMERO:

Antoni Gelabert Mas, Miquel Rosselló i Quetglas, Bartomeu Pastor Sureda, Solidaris de Maria, Tomàs Salom i Dolç, Pere Sureda Ribas, Joves de Mallorca per la Llengua, Maria Antònia Munar, Llorenç Font Dalmau, Gaspar Mas Mas i Josep Ferriol Torelló.

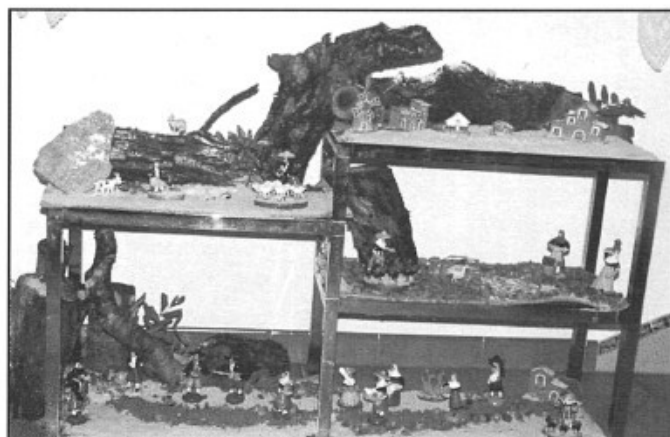
EDITA: Associació Cultural FENT CARRERANY
Sant Miquel, 11 07519- Maria de la Salut

IMPRIMEIX: Gràfiques SIBA
Santa Margalida

Nº DEPÓSIT LEGAL: PM-457/1986

La redacció de Fent Carrerany
no es fa responsable de les
opinions dels qui hi escriuen

CONCURS DE BETLEMS

En aquesta primera edició del concurs de Betlems que ha organitzat Fent Carrerany amb la col·laboració de l'Ajuntament de Maria, s'han presentat dotze participants. El jurat ho tingué molt difícil a l'hora d'atorgar els premis ja que cada un dels betlems tenia un encant molt especial. Es considerarà la creativitat, les figures, els materials i els efectes especials...

Els betlems premiats foren:

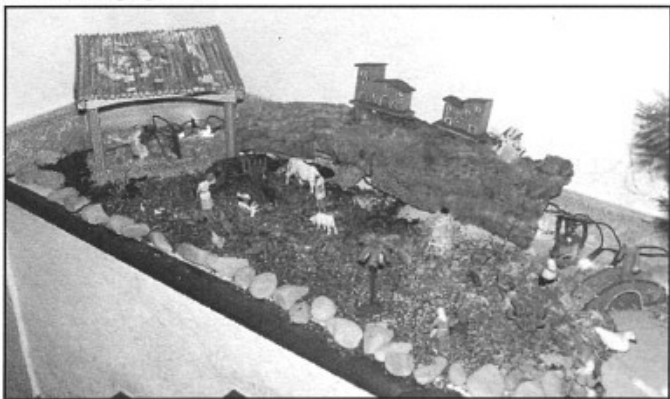
Tercer premi per na Margalida Mestre Seguí.

Segon premi per en Bernat Juan Colomer.

Primer premi per en Nadal Ferriol Negre.

L'organització del concurs agraeix la col·laboració de totes les persones que han participat com també la de l'Ajuntament de Maria; i espera que de cada any el nombre de participants augmenti i d'aquesta manera poder recuperar aquesta tradició nadalenca, tan arrelada en la nostra cultura popular.

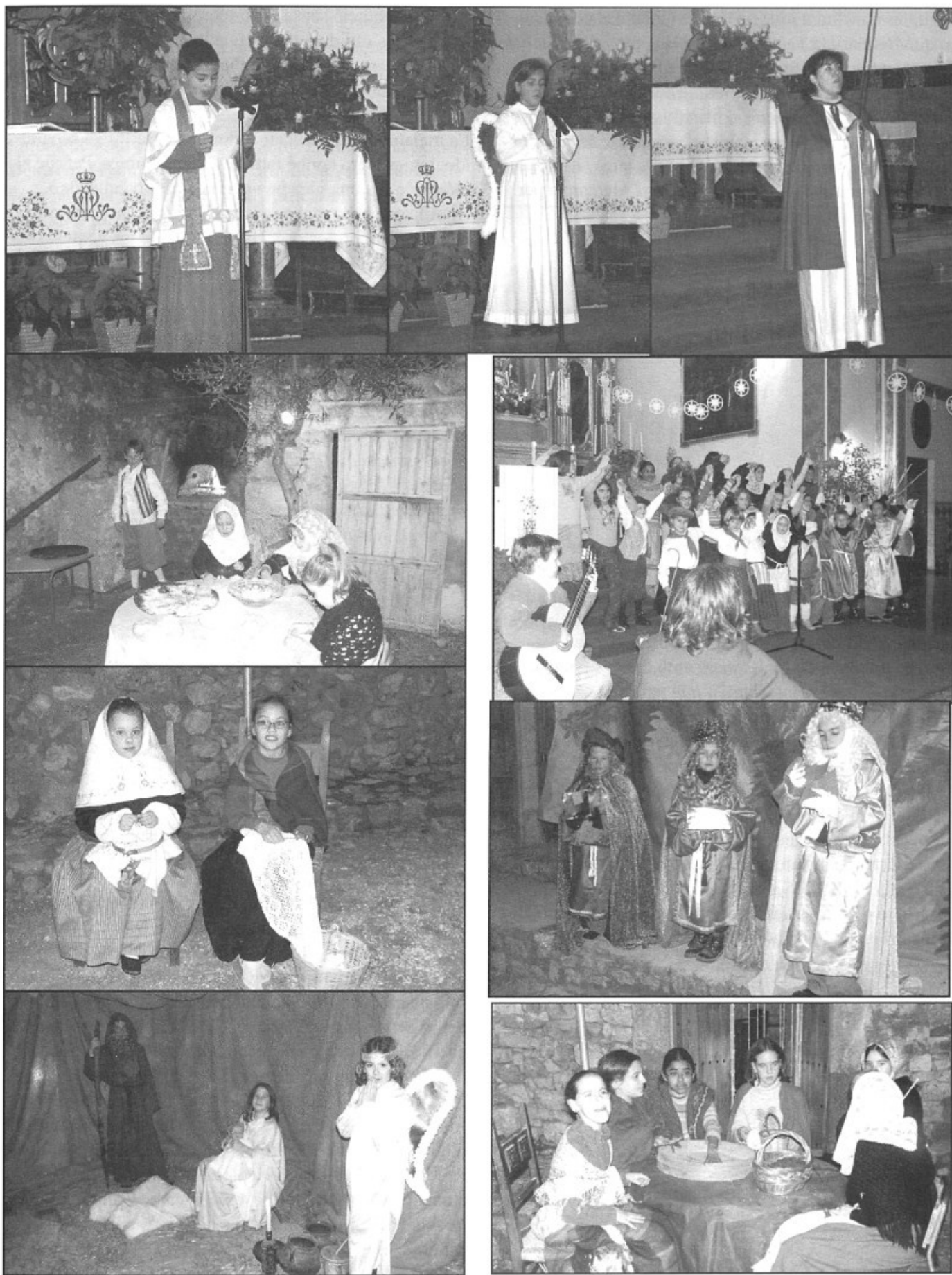

NADAL A L'ESCOLA

LES MATINES D'ENGUANY

Passant l'estona: al Berlín després d'uns anys de la caiguda del mur

Berlín és una ciutat jove, ja que és ciutat des del 1871 en què Bismark la va convertir en la capital del Reich. Encara que jove és una ciutat amb un passat molt intens, dur i allisonador. La divisió de la ciutat durant la guerra freda fou una decisió brutal i ara ha estat capaç de renèixer de les seves cendres i convertir-se en una de les ciutats europees amb més futur i força, i això malgrat el moment de recessió que viu Alemanya per l'alt preu de la reunificació.

Després de la segona guerra mundial va quedar dividida en dues parts per la "cortina de ferro", el desgraciadament famós mur de Berlín. El tancs fortament blindats, tant soviètics com americans, estaven apuntant-se mútuament amb canons pel pas fronterer "Checkpoint Charli", que tantes vegades havíem vist a les pel·lícules d'espies, disposats sempre a desfermar un conflicte armat a nivell mundial en defensa cada un del seu concepte de "llibertat". Tot això succeïa després de la Conferència de Postdam, que agafà el nom del poblet on es va signar entre el 17 de juliol i el 2 d'agost, entre Stalin, Truman i Churchill, els caps d'estat guanyadors de la Segona Guerra Mundial, és a dir la URSS, USA i UK, i que a més de la repartició d'Europa va significar un canvi en el curs de la història mundial. També cal recordar que allí es va

exigir la rendició sense condicions del Japó, aspecte que a vegades s'oblida, i també que les zones nord-est de Xina, Taiwan i les illes Penghu, aquestes abans annexionades pel Japó, tot esdevenia territori de Xina.

La malaurada construcció del mur de Berlín va separar ideologies, però també famílies, veïns i amics. Perquè el món se'n fes una idea ben clara del drama que això significava, el llavors president d'USA, John Fitzgerald Kennedy va fer una proclama en una de les visites. Des de la tribuna del Rudolph Wilde Platz va exclamar: ...." *la llibertat és indivisible, i quan s'esclavitza un home, tots deixen de ser lliures. Únicament quan tots seran lliures, nosaltres podrem mirar cap endavant. Serà el dia en què aquesta ciutat, aquest país i aquest gran continent que és Europa entraran en un pacífic i esperançat mon. Quan aquest dia arribi, i arribarà, la gent de Berlín occidental podrà tenir la gran satisfacció d'haver-se avançat quasi bé dues dècades. Tots els homes lliures, onsevulla que siguin, on sia que visquin, són ciutadans de Berlín i per tant, són homes lliures. Per això jo proclamo amb orgull "Ich bin ein Berliner", (jo també som berlinés)"*

Al Berlín oest començaren a florir barriades elegants com Charlottenburg o Wilmersdorf, zones amb atractiu turístic com l'avinguda Kurfürstendamm, o zones de bosc i excursionisme com el voltants del llac Wannsee. La moguda cultural alternativa i amb les més agosarades tendències avantguardistes de l'art actual es va afermar a Kreuberg i Neu-Kölln.

En canvi a Berlín est, seu del "primer estat socialista sobre terra alemanya", es varen construir avingudes amples i senyorials com la Stalinallee i la famosa torre de la televisió Alexanderplatz, encara sencera i activa. En aquesta zona es on començaren els moviments intel·lectuals i culturals de la RDA que cercaven desesperadament alternatives al model de societat del socialisme real. Precisament aquests moviments amb el temps progressaren i foren els que amb llur revolució pacífica acabaren enderrocant el mur i posaren fi a la divisió de Berlín i d'Alemanya.

El que ningú considerava possible va succeir en una sola nit, la del 9 de Novembre de 1989. La pressió popular va fer possible el somni i a partir d'aquell moment el alemanys de l'est i de l'oest s'abraçaren i ploraren junts de felicitat perquè començava per a tots ells una nova esperança.

En un temps record s'han aixecat gratacels, obert avingudes, enderrocant edificacions obsoletes, mal construïdes, perilloses i odiades per tota la població. A la nova plaça de Postdamm avui hi ha uns gratacels de vidre, acer i ciment que mereix una vista atenta i admiradora. Fa uns anys que és la zona més moderna i centre del Berlín reunificat. Aquest indret fou minuciosament planificat, dissenyat i construït amb l'ajuda de gran empreses com Sony, Daimler Chrysler i Deutschen Bahn, i un equip d'arquitectes internacionals va assumir la responsabilitat d'edificar oficines i vivendes, tot perfectament calculat i res es va deixar a la improvisació. La famosa cúpula de vidre i acer situada al bell mig de la plaça oberta del Sony Center és una de les més sorprenents vistes arquitectòniques que es poden trobar actualment. Berlín avui en dia és una ciutat amb una transformació constat i que si un està uns anys a tornar-hi (jo en feia sis que no el visitava), quasi bé sembla que visita una ciutat distinta; per això atreu a visitants de tot el món.

Tot passejant per Berlín hi ha indrets que no es poden deixar de visitar: el centre històric amb la porta de Brandenburg i caminar per l'avinguda sota els til·lers (Unter den Linden) fins a la catedral, és un recorregut emblemàtic. Aquesta porta és el vertader símbol de la reunificació alemanya, pel seus voltants tant s'hi han manifestat els que commemoren triomfs com els que commemoren derrotes, per sota ella hi han desfilat tant els prusians com els nacionalsocialistes. Diuen que l'espectacle que hi ha per la nit de cap d'any és inoblidable, jo no hi he estat mai però no descarto ser-hi algun dia.

Pel voltants d'Alexanderplatz hi trobam la famosa torre de la televisió, i la nostàlgia de Nikolaiviertel, de gran valor cultural; és un lloc encara extravagant, la increïble sensació d'amplitud encara ara reflecteix la tristor de la caiguda del socialisme real, i res ni tan sols l'estació amb llur façana de vidre, ni el consumisme, poden deixar d'oferir una amarga sensació de fracàs.

Al Tiergarten si tan sols hi hagués l'edifici del Reichstag i la cúpula de vidre de l'arquitecte Norman Foster, tot un espectacle inoblidable, ja valdria la pena la visita. El Reichstag al vaig veure quan estava embolicat amb lona com manifestació artística pel famós Christo, ja fa uns sis anys, i ara segueix essent admirable. Amb la quantitat de museus, arquitectura clàssica i moderna i les ambaixades i actualment la zona dels nous edificis governamentals on hi destaca una preciosa escultura de Chillida, bé val una parsimoniosa passejada.

De Berlín, un en podria estar parlant hores i hores ja que mereix actualment una atenta visita, que si es fa a l'estiu quan la temperatura per nosaltres és més suportable, és recomanable visitar la ciutat amb bicicleta ja que tot és pla i un agafa gana per beure una bona i fresca cervesa que se'n troben moltes i molt variades i totes excel·lents, i un bon indret per assaborir-les és a la típica cerveseria Leopold's Im Kontorhaus, on a les nits llargues i de bohèmia el poeta Hermann Hesse escrivia:

Nits de Solitud

*Vosaltres, el que sou germans meus,
Pobres homes propers i distants,
Els que a les altes regions de les estrelles
Un consol somniau al vostres mals;
Vosaltres, els que muts en la nit
Dèbilment estrellada, aixecau unides
Les vostres mans primes i doloroses
I sufriu i vetllau en vida vostra,
Probre ramat rodamón; navegants
Sense estrella i sense sort pel món,
Estranys, i, malgrat tot, units a la meua*

ànima,

Tornau-me, afectuosos, la salutació.

però d'això i de més coses, en parlarem un altre dia...

Antoni Gelabert Mas
Barcelona, desembre 2002

EL PATRIMONI CULTURAL DELS NOSTRES CARRERS

Bartomeu Pastor Sureda

**Cases, població, malnoms,
arquitectura, curiositats...**

III. PLAÇA MAJOR.

Després de l'anàlisi del **carrer de ses Corbades** (Fent Carrerany, núm. 144, agost 1998) i **carrer Major** (F. C., núm. 153, maig 1999), ens hem proposat completar l'anàlisi dels nostres carrers existents a principis del segle XX.

1. Origen del carrer/Plaça.

Es tracta d'un dels eixos antics del poble, segurament el bessó urbà.

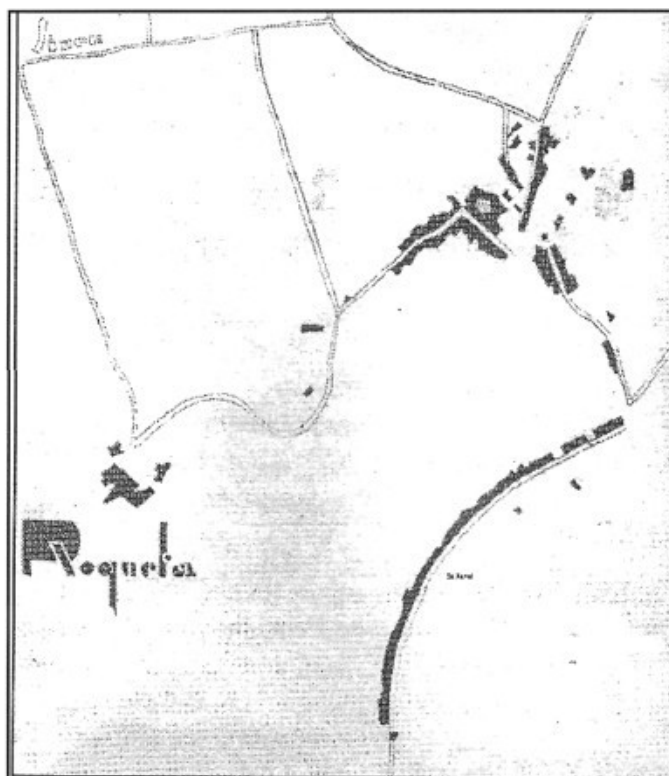
La configuració de la plaça, en principi com una carrera/clostra podria ser del segle XVII, si bé serà al XVIII quan restarà guarnida de cases. A més, al segle XVII, el tram de carrer Fontirroig no coincidí amb l'actual.

Ja al segle XV (any 1436) es troben documentades cases a l'indret actual de la plaça, com les d'en Torrandell que feien partió amb son Roig o son Font i Roig, i les d'en Jordà.

Al segle XVI ja podem parlar de població concentrada, unes 150 persones distribuïnt-se entre la Carrera Plana (actual plaça de Dalt), carrer des Pou, carrer de ses Corbades i carrer de sant Miquel (abans son Mas). Es tracta de quatre eixos, més que carrers, dins la Cavalleria de Maria, entre son Puig i es Pujole, ambdós propietat del comte de Formiguera.

El fort increment demogràfic del segle XVIII farà palès l'ampliació de l'Església (dins son Puig) així com la construcció d'un fossar, al seu costat.

Aquest creixement de la població del segle XVII i

*Plànol de Maria del primer terç del segle XIX.
Font: Arxiu Parroquial*

la necessitat de més espai per a construir-hi cases farà que aparegui un nucli nou dins "les rotes comunes o de la Mare de Déu", el llarg eix de s'Arraval, aïllat del nucli originari del poble (son Puig).

Serà al segle XVIII quan trobarem per primer cop documentats els carrers de Maria: carrer de sa Plaça, carrer de sa Quintana, carrer des Pou, carrer de ses Corbades, carrer dels Bosquerró, carrer de Roqueta i carrer de S'Arraval.

2. Evolució de la Plaça (segles XVIII-XXI).

La Plaça de Dalt entre els segles XVIII i XXI ha sofert alguns canvis que podem apreciar a través de tres documents (plànols) cronològics molt interessants: plànol urbà de Jeroni Berard (any 1789), plànol de l'Amillament (any 1863) i plànols del segle XX i XXI (1923, 1937 i 2002). Al document de Berard (s.XVIII) encara resta inacabada l'Església al portal Major (de les dones). Es veu clarament com la vicaria (rectoria) sobresurt més que l'Església. A més la **Capella Fonda** restava sense bastir i el solar obert al carrer, entrada al fossar. La Plaça està sense delimitar i per això rebia, aleshores, el nom de **Carrera Plana**.

Al segon plànol de l'any 1923 l'Església ja està acabada, la Capella Fonda començada, però encara resta la illa de cases de davant el portal Major de l'Església (actualment jardí). Això possibilita la construcció de l'actual

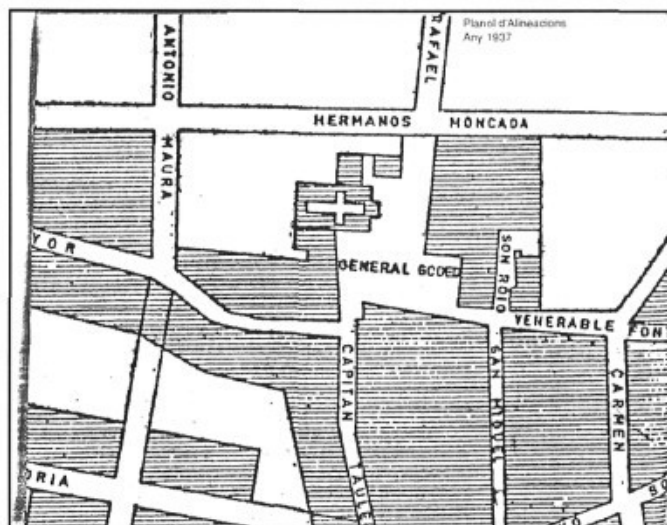

jardí, previst en un principi per habitatges dels mestres, així com donar més amplària al **Carreró** (carrer de Sant Rafel).

Al tercer plànol (any 1937) ja queda més definit l'espai destinat a la Plaça, aïllat per una barana i, posteriorment, una balustrada del carrer que comunica amb el portal Major de l'Església. També en aquesta reforma de l'arquitecte Josep Alomar, estaven previstes unes escales per salvar el desnivell existent entre el portal lateral (dels homes) i el **carrer del Pou**.

Entre 1937 i l'any 2002 la Plaça ha sofert reformes d'embelliment, així com diferents canvis d'usos. En un principi, segles XVIII, XIX i primers anys del XX era l'indret on s'hi celebraven les festes populars, mercat i

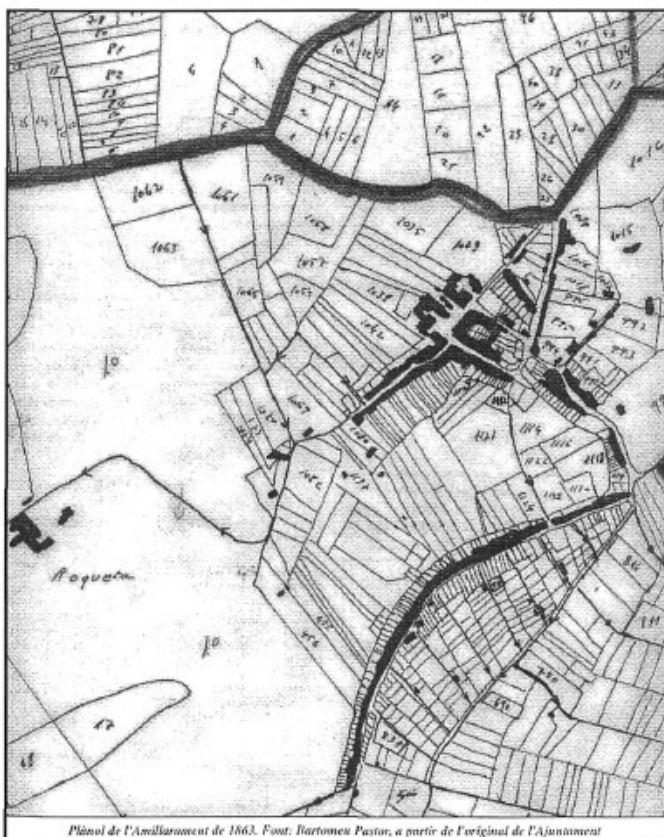

manifestacions. Al seu costat s'hi trobaven els dos edificis més emblemàtics: l'Església i la Casa de la Vila. La darrera reforma ha consistit en una nova pavimentació i il·luminació, perllongada fins al carrer de sant Rafel.

3. Construccions, propietats i malnoms.

A l'acabament del segle XVIII al **carrer de la Plaça** hi consten 16 cases i 19 famílies. Cal destacar les famílies Font i Roig, Miquel Santandreu (metge), Josep Nadal (prevere)... Com a malnoms apareixen "poll", "blai"...

L'any 1913 apareix el següent llistat on ja hi consta el topònim **Plaça Major**:

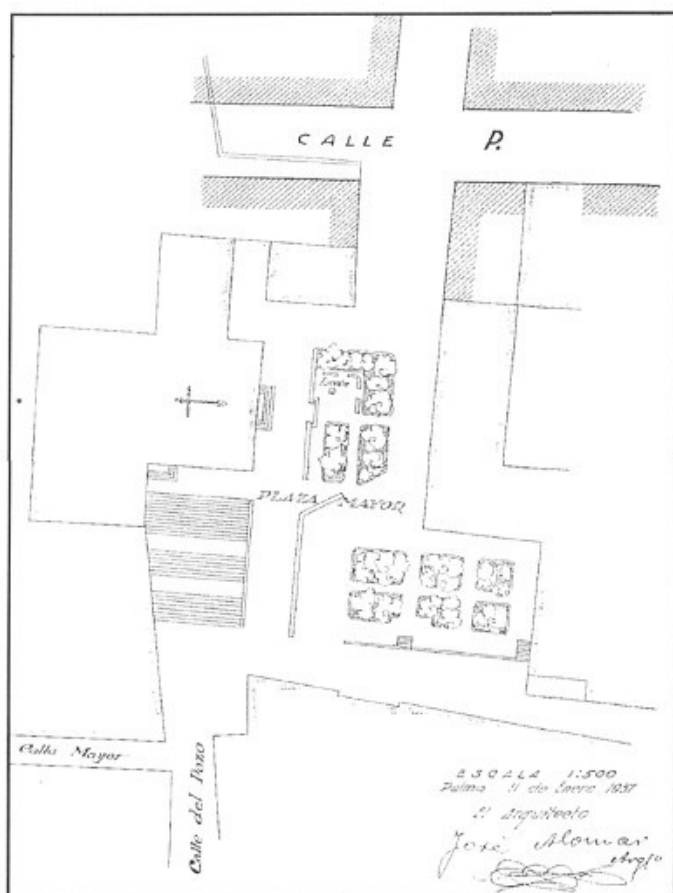
Plànol de l'Ampliarment de 1863. Font: Bartomeu Pastor, a partir de l'original de l'Ajuntament

Núm.	Carrer	Nom, llinatges	Malnom
1		Gabriel Llompart Barceló	
2		Antoni Jordà Llompart	Can Gelat
3		Antònia Ginard Vanrell	Verga
4		Cosme Vidal	Prevere
5		Francesc Mas	Prevere
7		Martí Bergas Mieras	Des Racó
8		Gabriel Orell Ripoll	Domàtiga
9		Josep Vanrell Tugores	Rumbo
14		Pere Joan Molinas Ferrer	Bisbal
15		Bernat Quetglas Bergas	Poll
16		Joan Vaquer Gelabert	Apotecari
17		Bernardí Martí Moragues	Saig
18		Antoni Ferriol Roig	
19		Joan Ferriol Roig	

Carrer de Sant Rafel

4	Joan Mestre Pastor	
2	Isabel Bergas Roig	De son Mas
6	Antoni Pastor Carbonell	Jeroni

Segons aquest document ja hi havia 17 cases habitades, a més de l'Església, i cinc buides.

4. Tipologia constructiva.

Hem de tenir en compte que el creixement de l'Església envers del portal de les dones obligà a l'expropiació i posterior enderrocament d'algunes cases que donaven una nova fesomia a l'entorn de la Plaça.

La casa que està al davant de la rectoria era la de don Cosme, prevere, i posteriorment de "madò Pereta".

Cal també recordar que al jardí de davant el **portal de les dones de l'Església** són visibles unes escombres que havien de servir per a la construcció d'habitatges per als mestres.

Amb la construcció de la **plaça del Pou**, el coll de l'aljub es traslladà a la cisterna del jardí, on roman actualment.

La Plaça de Dalt era molt més estreta i en un principi rebé el nom de **carrera Plana**, que estava guarnida de cases amb portals gòtics com el cas de ca l'amo en Gaspar, son Roig i el portal lateral de ca madò Pereta (davant la Rectoria).

Un edifici del segle XVIII que també ha sofert alguns canvis és el de la Rectoria, amb l'escut de Maria sobre el portal d'entrada. Abans de la reforma del segle XIX, l'edifici tenia un sol aiguavés. Aleshores el fossar de Maria formava part de l'Església i vicaria. Els pins del jardí de la rectoria i de la plaça de Dalt són de la mateixa època, al igual que alguns que hi havia al carrer Nou.

Per un document trobat recentment amb data de 1665 sabem de l'existència d'un **molí de vent fariner** a

les cases de son Roig "...amb sos arreus dedins i defora, que té arrendat Mi.[quel] Malonda" (sic), així com també un **cup de pedra viva** de 300 somades¹ i 11 bótes congrenyades. Son Roig al segle XVII tenia unes 10 quarterades de vinya. El **cup** i el **celler** (avui apartaments) de son Roig daten del segle XVII.

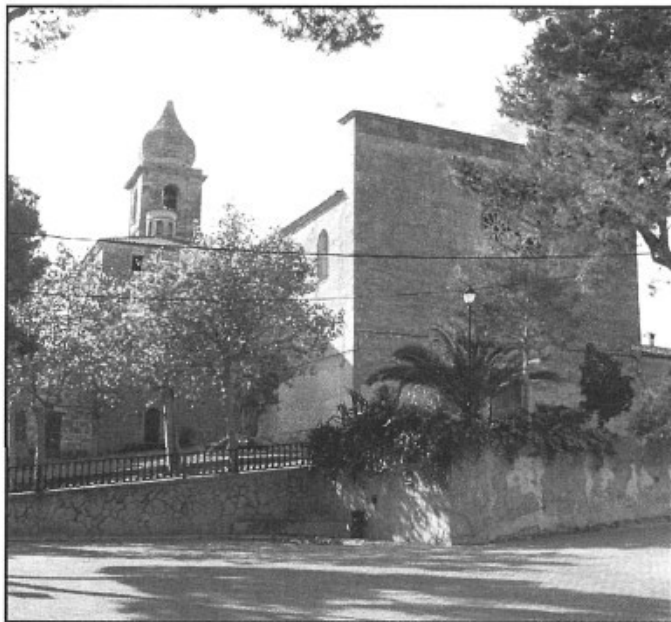
Els materials emprats entre les segles XV i primeres dècades del segle XX eren els mateixos: la pedra, l'argila, el marès, la fusta, la canya i el fang (teula i trespol). Els brancals de les obertures solien ser de marès i les portes d'alzina. A l'interior predominava el trespol fet d'argamassa, calç i grava. Les cases tenien dos aiguavessos i sala. La coberta del primer pis era a base de taulons plans i entre tauló i tauló peces de llivanya (marès prim). El sostre de la sala era a base de taulons i perllongues de fusta de pi de l'illa i teules. A voltes les perllongues eren substituïdes per canyissada.

De pedra i argila solien ser totes les parets mestres, així com la de l'anguila, d'una amplària que en algunes ocasions arribava als vuitanta centímetres.

Algunes cases, segons el terreny i l'altura, començaven amb peu de murada, i els desnivells respecte al carrer els solucionaven amb escalons i carregador. Si la pedra era mala de rompre s'aixecava el trespol.

L'orientació, sempre que es pogués, era a llevant o al sud, evitant-se la tramuntana. Els solars que s'orientaven al nord eren els menys valuosos i els darrers en construir-s'hi. Exemples d'aquesta orientació esmentada els tenim a **ca l'amo en Gaspar, son Roig i ca madò Pereta (ca don Cosme)**, tots ells segurament del XVI.

- ¹
- 1 somada = 3 quintars
  - 1 quintar = 42 quilograms
  - 1 quintar = 4 arroves
  - 1 arrova = 10,400 quilograms
  - 1 arrova = 26 lliures

AMB UN QUILO, TU POTS SALVAR UNA VIDA.

L'ONG "Llevant en marxa", Correus, "Llevant en marxa Vilafranca" i "Solidaris de Maria" el dia 2 de desembre iniciarem una campanya de recollida d'aliments per a la gent d'Etiòpia i que durarà fins dia 31 de gener. Els aliments que sol·licitam són aliments no peribles i que la gent d'allà els conegui, com per exemple: SUCRE, LLET EN POLS, FARINA I ARRÒS.

Etiòpia és un país situat al com d'Àfrica que ve afrontant una sequera persistent des de fa uns quants anys, en aquests moments podríem dir que és la pitjor sequera dels darrers deu anys. El 2002 ha estat un any que ha plogut molt poc, provocant la pèrdua de la major part de les collites. El país es troba a les portes de sofrir una devastadora epidèmia de fam pitjor que la de l'any 1984 en què moriren un milió de persones.

L'ONU a través del Programa Mundial d'Aliments ha

demanat ajut urgent per salvar el país. Les organitzacions d'ajuda humanitària estimen que sis milions de persones necessiten d'aquesta ajuda amb urgència. Aquesta data l'any vinent es podria elevar a catorze milions.

	1984-85	2002-03
Esperança de vida.	40 anys	43,9 anys
Incidència de la SIDA.	16% àrees urbanes. 5% àrees rurals.	
Deute extern	1.800 milions de dòlars. (33% del PIB)	
	5.600 milions de dòlars. (90% del PIB)	
PIB per persona.	190 dòlars	108 dòlars
Producció Agrícola per persona.	450 Kg.	170 Kg.

Corren mals temps per a Àfrica: explotació, guerres, epidèmies, plagues, fam, etc. El continent africà ens necessita més que mai, per la qual cosa sol·licitam la teva col·laboració. **AJUDA'LS.**

Als comerços col·laboradors trobaràs unes capses on podràs dipositar els aliments que seran enviats a Etiòpia.

SOLIDARIS DE MARIA.

L'Esclerosi lateral Amiotròfica

L'Esclerosi lateral Amiotròfica (E.L.A.) és una greu malaltia neuromuscular que produeix una degeneració de les motoneurons. El qui sofreix aquesta malaltia veu com els músculs de les seves extremitats així com els dels que intervien en la respiració, la deglució i la parla es van paralitzant. Tot i això no té efectes damunt la sensibilitat, els sentits, ni damunt qualsevol altre funció de l'organisme, no provoca dolor ni disminueix la capacitat mental.

Qualsevol persona amb més de 20 anys pot estar afectada d'ELA, que no és contagiosa. La major part dels casos són esporàdics i només un 5% dels casos tenen un component genètic hereditari. No es coneix la causa que la provoca, ni existeix cap remei curatiu, però una acció multidisciplinària aconsegueix allargar i millorar les condicions de vida dels afectats i afectades.

Caty Salom i Parets, una afectada de Santa Maria, descobrí la seva malaltia amb 18 anys i la va patir fins els 26 anys, edat en la que va morir. Tot i sofrir tots els inconvenients que la malaltia provoca va ésser fundadora d'aquesta

associació, ADELA, entitat que manté vius els seus objectius. La lluita d'ADELA té diferents camps:

- En primer lloc ajudar a trobar un remei a aquesta malaltia, per això es va crear la Beca Biomèdica d'Investigació Caty Salom i Parets. Aquesta Beca es l'eina que tots els malalts esperen que sigui la més adequada per a què qualche dia es trobi una solució a l'ELA.

-Un altre objectiu de l'Associació és poder ajudar als afectats i familiars facilitant-lis tota la informació que sigui possible.

-A més, sempre s'aprofita qualsevol oportunitat que donin els mitjans de comunicació per cridar a la mobilització a tots els malalts i així aconseguir que la malaltia deixi d'ésser la gran desconeguda que és.

L'exemple de Na Caty i d'altres malalts i col·laboradors desqualifiquen a qui veu l'ELA com una malaltia sense esperança, on cap esforç té recompensa.

Tots hem de tenir ben clar que l'ELA qualche dia serà vençuda i que aquest dia arribi prest és feina de tota la societat.

Per això, ADELA està oberta a qualsevol col·laboració.

La més comú és que ens recolzis unint-te a l'associació per

què en un futur, tots esperam que sigui el més proper possible, l'ELA sigui vençuda. Per això, omple la fitxa d'inscripció indicant-nos la teua manera de col·laboració i envia'ns-la per correu. Després dóna l'ordre al teu Banc o Caixa per que ens transferesqui cada any la quantitat que tu trobis a qualsevol de les dues comptes que ADELA té.

El president, Tomeu Salom i Dolç

ASOCIACION BALEAR DE ESCLEROSIS LATERAL AMIOTRÓFICA
c/ Llarg, 56 • 07320 Santa Maria • Tel. 971 62 02 15

CUOTA VOLUNTARIA DE _____ Pts.
INGRESADA A NOMBRE DE **A.D.E.L.A.** EN:
«LA CAIXA», n.º Cuenta 2100-0108-61-0100781694
«Sa Nostra», n.º Cuenta 2051-0088-65-03511427-10

NOMBRE: _____ DOMICILIO: _____

LOCALIDAD y C.P. _____ TELÉFONO PERSONAL: _____ LABORAL: _____

EDAD: _____ PROFESIÓN: _____

☐ AFECTADO/A
☐ FAMILIAR
☐ AMIGO/A
☐ PROFESIONAL(_____)
☐ EMPRESA
☐ INTERÉS SOLIDARIO
☐ INTERESADO/A

POR _____

ESTOY INTERESADO POR LOS ASPECTOS DE:
☐ INVESTIGACIÓN MÉDICA
☐ AYUDAS TÉCNICAS
Fecha: ____/____/____

☐ APOYO A AFECTADOS/AS
☐ INTEGRACIÓN SOCIAL
Firma: _____

C.I.I. 0-9609193-0-Reg. Aec. 5357

BULLIT DE NOTÍCIES

LES PRESSES ENS DUGUEREN A FER EL GNER EL MES PASSAT

El mes passat les presses ens jugaren una mala passada. Com molts de lectors hauran notat a la portada deia que era la revista de gener del 2003 i a l'interior que era la revista de gener del 2002. Idò ni una cosa ni l'altra: era la revista del mes de desembre del 2002, la que tanca l'any, amb el seu corresponent índex. Us demanem disculpes per l'error i esperam que no us hagi produït cap molèstia imperdonable..

DEBUT DE NA CATALINA SUREDA AMB LA SIMFÒNICA DEL VALLÈS

El passat dia 6 de desembre tengué lloc el debut de na Catalina Colombram amb la Simfònica del Vallès. Tengué lloc a la Basílica de Montserrat, sota la direcció de Pierre Cao. Actuaren conjuntament amb l'Escolania i Capella de Música de Montserrat. Aquest concert es tornà repetir al Palu de la Música Catalana dia 15 de desembre i a l'Auditori Enrique Granados de Lleida el dia 19 de desembre. Interpretaren *Chichester Psaus* de Leonard Bernstein i la *Cantata de Sant Nicolau*, opus 42 de Benjamín Britten.

CARRER SON NEGRE

S'està procedint a arreglar el carrer de Son Negre, un carrer que estava en molt males condicions amb molts de clots que s'omplien d'aigua quan plovia. Una empresa

de Maria és l'encarregada de les obres, Fonthisa, i entra dins el Pla d'Obres i Serveis de l'any 2002.

DINAR AMB LA CONSELLERA DE SANITAT

El passat dia de desembre la Consellera de Sanitat, Aina Salom, convidà a un dinar als representants dels mitjans informatius de la premsa i la televisió de la part forana. Fou en un restaurant de Costitx. Acabat el dinar, acompanyada del seu equip, ens repartí un dossier informatiu sobre els projectes que estan en marxa i dels que ja estan acabats. Destacà el començament de l'hospital d'Inca, el qual desitjà poder inaugurar. Acabà fent un brindis amb tots els presents i desitjant unes bones festes de Nadal.

ELECCIONS AL CONSELL ESCOLAR

Durant el passat mes de novembre tengué lloc el procés de renovació del Consell Escolar del CP Antoni Monjo. Es renovaren la meitat dels representants dels pares i la meitat dels representants dels mestres. Per part dels pares foren elegits Gaspar Mas, Nadal Josep Ferriol i Francisca Maria Mas i per part dels mestres, entraren al Consell Escolar, Isabel Mestre i Catalina Garriga.

BULLIT DE NOTÍCIES

EN PACO "ES CANARI"

Aquest jovenet que teniu a la foto resideix a Marratxí i quan encara era més jove jugà un grapat d'anys amb el Marier on demostrà que el seu domini de la pilota era excel·lent. Molts de vosaltres el recordareu. Ara la revista Pòrtula de Marratxí li ha fet una entrevista, perquè a més de ser canari de procedència també és afeccionat a criar canaris.

CONCERT DE LA CORAL MIQUEL TORTELL

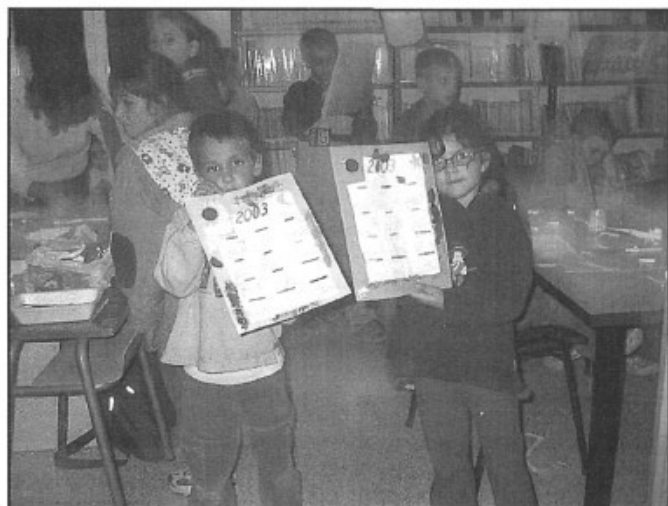
Dins dels actes organitzats al voltant de les festes nadalenques, dia 26, dia de Sant Esteve, a l'església de Maria es va celebrar un concert a càrrec de la Coral Miquel Tortell de Muro. Aquesta coral dirigida pels germans Reynés, Arnau i Pere, va interpretar cançons tradicionals mallorquines i altres peces relacionades amb la tradició nadalenca. Acompanyades, a vegades, per la música d'orgue interpretada per Arnau Reynés, aquesta coral meravellà el nombrós públic que es donà cita a l'església. El fet que la coral murera compta amb uns components de Maria, contribuï encara més a l'èxit de la vetlada i a fer més nombrosa la presència del públic.

ELABORACIÓ D'UN CALENDARI DEL 2003

També dins dels actes de Nadal a la Biblioteca Municipal de Maria, es va fer, dijous dia 19, una activitat adreçada als nins i nines del poble fins a 14 anys. Tal com podeu veure a la fotografia, l'activitat va ser molt seguida

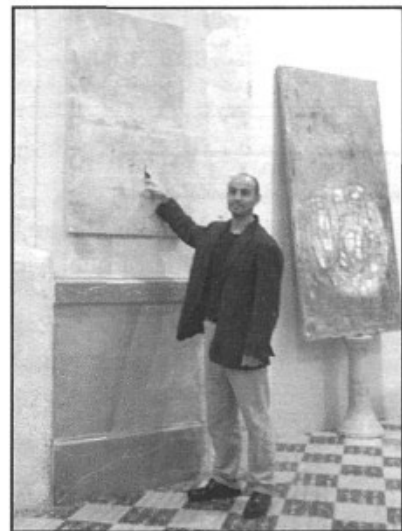
pels nins i nines que s'ho passaren d'allò més bé confeccionant el seu calendari particular de l'any 2003.

EXPOSICIÓ A LA CAPELLA FONDA

El dia de Sant Esteve, a la Capella Fonda es va inaugurar una exposició de pintura i escultura de l'artista Emidio Asquino.

Aquesta artista que ja havia exposat una altra vegada a Maria (recordau aquells cèlebres cactus de ferro davant de l'església?) ens obsequià aquesta vegada amb una obra ben diversa. **Fotografies manipulades, dibuixos, aquarel·les i escultures** ompliren aquest cop l'espai de la Capella Fonda.

COMENÇA LA CAMPANYA ELECTORAL

Sembla que enguany, any d'eleccions, menjarem campanya ben bé mig any. Abans d'acabar l'any 2002, dos són els candidats que ja han anunciat oficialment que es presentaran com a caps de llista a les properes eleccions municipals del mes de maig. El primer que es va fer públic va ser l'actual número dos del PP, Antoni Mulet, que encapçalarà la llista popular, mentre que poc després va ser l'anterior candidat del PSOE, Martí Ferriol, qui era presentat una altra vegada com a candidat. Encara que no ho hagi dit públicament tot fa pensar que el batle actual, Jaume Mestre tornarà encapçalar la llista del PSM-Independents. Qui a hores d'ara encara no ha confirmat el seu cap de llista és UM.

DEMOGRAFIA

ENS HAN DEIXAT:

Madò Catalina Vicens Vidal morí el passat dia 2 de desembre a l'edat de 81 anys. Vivía al carrer Església, número 10.

Madò Margalida Gelabert Carbonell morí el passat dia 19 de desembre a l'edat de 81 anys. Vivía al carrer Villalonga, número 13.

Madò Antònia Bergas Carbonell morí el passat dia 22 de desembre a l'edat de 78 anys. Vivía al carrer Ses Venes, 55.

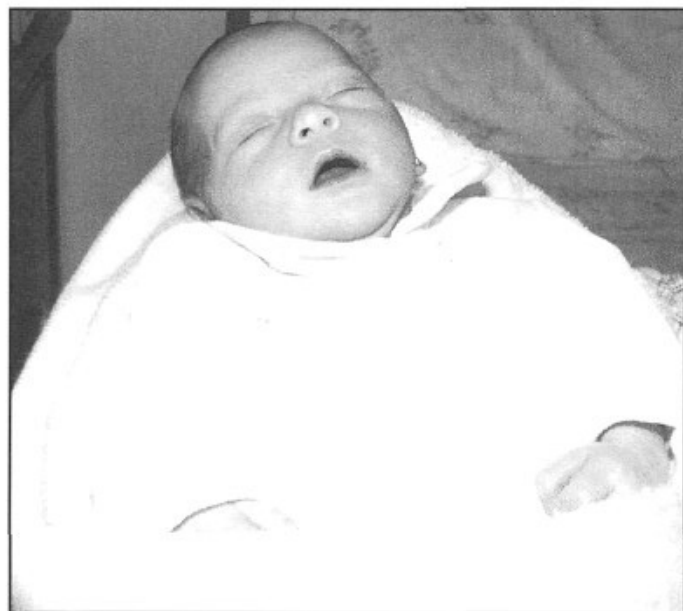

L'amo en Rafel Morey Cifre ens deixà el passat dia 23 de desembre als 79 anys. Vivía al carrer de Sa Raval, número 108

Que descansin en pau.

BENVINGUTS:

Na Maria Antònia Mestre Planas va néixer el passat dia 27 de desembre. És filla de Miquel Mestre Llompart i Magdalena Planas Mas.

Enhorabona als seus pares i demés família.

TELÈFONS D'INTERÈS:

AJUNTAMENT	971525002 (FAX)	971525194
BIBLIOTECA		971525688
UNITAT SANITÀRIA (cita prèvia)		971525594
APOTECARIA		971525020
ESCOLA DE DALT (telèfon i fax)		971525083
ESCOLA DE BAIX		971525252
LOCAL TERCERA EDAT		971525564
PARRÒQUIA		971525033
GESA INCA: AVARIES		971880077
BOMBERS		085
HOSPITAL MANACOR Informació		971847000
Urgències		971847060
Cita Prèvia		971847100
AMBULATORI D'INCA		971502850
URGÈNCIES A TOTA L'ILLA		061
SON DURETA (Centraleta)		971175000
AMBULÀNCIES S.S. (Inca)		971502850
AMBULÀNCIES		971200362
RECAPTACIÓ TRIBUTS CAIB (Inca)		971505901
ADMINISTRACIÓ D'HISENDA (Inca)		971505150

HORARIS:

AJUNTAMENT:

de 8'30 a 15 hores.

APOTECARIA:

Matí: 9 a 13 hores.

Horabaixa: 16'30 a 20'30 hores.

UNITAT SANITÀRIA:

de 9 a 15 hores.

BIBLIOTECA:

Dilluns i dimecres: de 16 a 18 hores.

Dimarts, dijous i divendres: de 16 a 19 hores.

LÍNIA MARIA-PALMA:

Sortides Maria: 8 i 15 hores. (15 h. Dissabtes no, Festius sí)

Sortides Palma: 13 (dissabtes, 14 h) i 19 hores. (Festius, 19, 15 hores)

LÍNIA INCA-MANACOR:

Cap a Manacor: 12'30 i 19'55 hores.

Cap a Inca: 9'40 i 18'50 hores

LÍNIA MARIA-HOSPITAL-MANACOR:

(De dilluns a divendres)

Sortides Maria: 7'55, 10'30 i 14'45 hores

Sortides Manacor: 11'05, 13'35 i 18 hores

PUNT D'ATENCIÓ CONTINUADA DE SINEU: Carrer Ponent, número 3.

- Per demanar hora al servei de Pediatria heu de cridar de 8 a 14 hores al **855043**

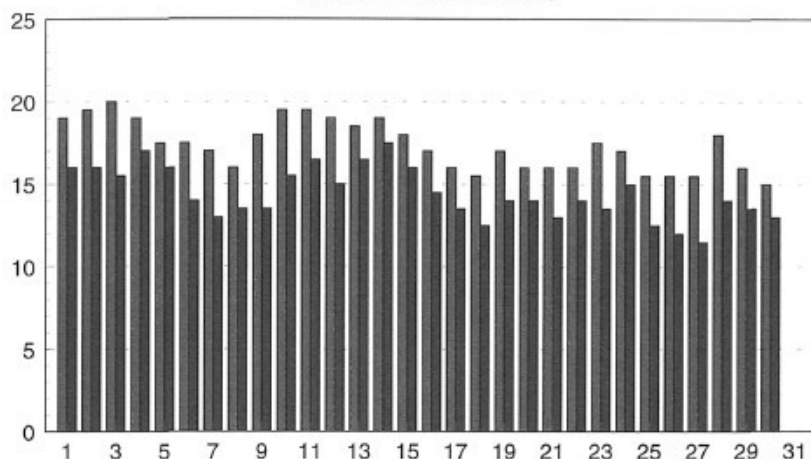
- Per urgències, a partir de les 15 hores heu de cridar al **520292**

- Preparació pel part, postpart, control de gestació i informació sobre anticonceptius heu de cridar al **236624**

El temps

■ MAXIMES ■ MINIMES

PLUVIOMETRIA

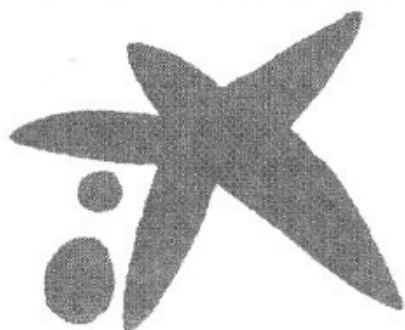
Dia .7 ..... 17 l.
 Dia 14 ..... 8 l.
 Dia 15 ..... 12 l.
 Dia 17 ..... 7 l.
 Dia 21 ..... 3 l.
 Dia 24 ..... 14 l.
 Dia 25 ..... 25 l.

TOTAL: 86 LITRES

Temperatura Màxima

20° C (Dia 20)
 Temperatura Mínima
 11,5° C (Dia 27)
 Temperatura Mitjana
 15,9° C
 Mitjana Màximes
 17,5° C
 Mitjana Mínimes
 15,4° C

"la Caixa"

OFICINA DE MARIA DE LA SALUT

**IMMOBILIÀRIC
 LLUC MATAS**

"Venga a descobrir un paraíso"
Remmen Sie, linden Sie Ihr paradís

Plaça des Pou, 17
 07519 Maria de la Salut (Mallorca)

Tel. 971 52 50 70
 Fax 971 52 57 73
 Mòbil 679 90 57 94

C/. Major, 113 - Tel./Fax 971 525 035 - Mòbils 679 091 509 - 615 660 932 - 07519 MARIA DE LA SALUT (Mallorca)

**CONSTRUCCIONS DE PISCINES I ALJUBS AMB
 SISTEMES DE PROJECCIÓ DE FORMIGONS GUNITATS**

Piscines d'es Plà

MARIA DE LA SALUT

El Consell de Mallorca celebra el seu primer debat de política general

S'ha celebrat en data de dilluns dia 9 de desembre en sessió extraordinària del Consell de Mallorca el Debat de Política General. Aquest debat, celebrat per primera vegada en la història d'aquesta institució, està previst a l'article 56 del Reglament Orgànic del Consell.

Tots els partits polítics han coincidit en destacar la importància de la realització d'aquest debat ja que permet als distints grups de consellers exposar i analitzar de manera global les actuacions

polítiques dutes a terme per l'equip de govern. Si bé la vocació d'aquests tipus de debats és l'anàlisi anual, al ser el primer debat s'ha convertit en un anàlisi de tot el que es porta de legislatura.

El debat ha tengut inici al matí amb el discurs de la Presidenta del Consell de Mallorca, Maria Antònia Munar. Després d'un recés al migdia, la sessió ha continuat amb els discursos dels portaveus dels grups polítics que formen el Pacte de Progrés: Marilena Tugores per EU-EV, Miquel Nadal per UM, Maria Antònia Vadell per PSM i Francina Armengol per PSOE. Tots ells han tengut un breu torn de rèplica després de la contestació que ha fet la presidenta del Consell de Mallorca als seus discursos.

A continuació ha estat torn del portaveu del Partit Popular, Jaume Font, amb les establertes rèpliques i contrarèpliques.

Un llibre recomanable: **De la Figuera a la Taula. Receptes de cuina**, de Felip Munar.

Vaig conèixer en Felip Munar ara farà un any al barri de Gràcia, a Barcelona, amb motiu de les festes de Sant Antoni que any rere any organitza en Toni Torrens autèntic animador i sacsejador de les consciències nacionals. Fou al centre l'Artesà de Gràcia on hi havia una vetllada de glosadors de les Illes, i ell en féu la presentació i comentà el fet del glosar. Realment és un home de la terra, d'arrels ben profundes i sentiments ben clars.

El llibre és tot un compendi d'ús culinari del fruit de la figuera i en treu tot el suc que se li pot treure a aquest arbre tan nostre i tan identitari del secar dels nostres camps. Hi ha classificades quasi totes les varietats de

figueres i llur utilitat: si són bones per menjar, com a fruit exquisit a taula, per arrodonir un bon àpat, o bé són bones per engreixar els porcs, que segur que si són de raça negra i mallorquina farien una sobrassada de pinyol vermell.

I puc donar testimoni que les receptes funcionen perquè aquests dies he fet un gelat amb una de les receptes que hi ha al llibre, encara que l'he modificada una miqueta, però ha sortit un gelat per llepar-se els dits. Val la pena provar-ho.

Antoni Gelabert Mas
Barcelona, desembre - 02

DONANT VOLTES A LA LLEI DE QUALITAT D'ENSENYAMENT

En els darrers mesos d'aquest any hem estat testimonis de les diferents manifestacions, que hem pogut veure i llegir en els diferents mitjans de comunicació sobre la polèmica llei de la qualitat de l'ensenyament que el govern de l'Estat aprovà recentment.

Molts són els col·lectius que han expressat la seva disconformitat amb una llei, amb la qual només hi creu el grup polític que l'ha duita al Parlament, l'ha defensada i aprovada per al seu compliment, gràcies a la majoria parlamentària de la qual disposen.

Una vegada més, els tecnòcrates de l'administració, des dels seus seients i sense dignar-se a trepitjar una escola, per tal de sondejar l'opinió dels qui dia rere dia vivim la realitat quotidiana, han dissenyat una llei que sembla sols pot beneficiar aquells que per sort ja gaudeixen del benefici. Els problemes que patim actualment, tant l'alumnat com els docents, no s'arreglen posant noves lleis, sinó complint i fent complir les que ja estaven vigents.

No seria prudent generalitzar massa sobre aquest tema, ja que tots els centres docents, públics, concertats i privats tenen la mateixa problemàtica. Depèn majoritàriament del tipus social, cultural, econòmic, etc., de les famílies de cada un dels alumnes, així com la situació geogràfica o local de cada centre. Per exemple: dos centres tant siguin públics com concertats, però localitzats en distintes zones dins una mateixa ciutat, tenen una problemàtica molt diferent.

En el cas que ens pertoca als qui treballam a Ciutat, i pel que sent a dir també, a altres indrets de Mallorca, on hem tingut aquesta massiva arribada d'immigrants, voldria dir, en defensa de molts d'ells, que no són els causants de la baixada del nivell educatiu que s'ha experimentat durant els darrers anys, encara que sí han ajudat a augmentar-la. El problema ve de més enrere, i són moltes les circumstàncies que han fet que arribàssim a aquesta situació, que avui comença a ser prou delicada i de difícil solució.

Vivim una forta crisi de valors socials que fan que el mal exemple que donam moltes vegades els adults, sobretot aquells que tenen o tenim responsabilitats polítiques, judicials, docents, sanitàries, religioses, públiques, etc., fan que s'hagin contagiats la quasi totalitat de les capes socials, i que en certa manera estam perdent un poc la bona direcció (això expressat amb la més bona de totes les intencions) i que els infants, que per sort, avui són bastant més intel·ligents que abans, aprenguin més aviat les males conductes que no les bones.

Cada dia, en el meu cas i molts altres que jo conec, ens resulta més difícil poder fer la nostra feina, que no és altra que la d'ensenyar. Quan començam la jornada, ens trobam amb nins que vénen sense berenar ni tan sols haver

pres un tassó de llet, que tenen el mal hàbit d'anar-se'n a dormir molt tard, que es dutxen un cop per setmana, si va bé, que en molts casos els pares estan separats, divorciats (utilitzant els fills com a moneda de canvi, si ja no els bastàs el problema en si) o coses més rares encara, i altres que semblaria difícil de creure per totes aquelles persones que no ho viuen a diari. Tot això afegit al que ja havia expressat en el paràgraf anterior, fan que aquests nins i nines visquin dins un estat de tensió constant, d'inquietuds, etc. que fan que no siguin capaços de poder estar concentrats ni tan sols un quart d'hora seguit.

La majoria milloren en coneixements, però no superen en l'esforç, ni en les ganes d'aprendre, ni en modals, ni en disciplina. Els costa moltíssim respectar les normes de convivència de la classe i del centre escolar. Aquests hàbits de conducta, alimentaris i d'higiene que s'haurien d'ensenyar a casa, avui brillen per la seva absència.

De res serveixen els consells que intentam donar els docents, si els pares no ens fan ni el més mínim cas. Seria el mateix que un malalt que va al metge però llavors no es pren el medicament que aquest li ha receptat. Es convoquen reunions per a pares i mares d'alumnes, i sols hi assisteixen una minoria, normalment aquells/es amb qui et comuniqués més sovint.

Dins l'escala de valors socials, l'ensenyament ocupa un lloc no se sap quin, però que no té la importància que segons jo crec hauria de tenir. El mateix passa amb altres temes importants, que ara no vénen al cas, per no allargar-me massa.

No se pot enviar els fills a l'escola de qualsevol manera. Hi han d'assistir en condicions satisfactòries, no com si es tractàs d'una guarderia, d'una festa d'aniversari o d'un convit de primera comunió.

Les culpes no són dels infants. Som els adults els autèntics culpables i els que hem de posar solució als problemes. Però unes vegades la hipocresia, la comoditat, la mandra, la manca de cultura, voler tenir els fills ocupats moltes hores amb activitats fora de casa, perquè així són més bons de guardar com menys hores els tenim davant, entre d'altres; tot això fa que s'hagi tirat la capa al bou i aquest corre sense cap control. I tot el problema està en qui l'agafarà i el posarà dins el seu corral.

La solució no la tenim els mestres. Qualcú ens ha d'ajudar. Si les diferents administracions no fan un esforç per posar-se d'acord, i els pares no s'impliquen un poc més dins aquest complex món de l'ensenyament, serà molt difícil, com he dit abans, tancar el bou dins el seu corral.

Atentament.

Pere Sureda Ribas

Mestre d'escola

LA CULTURA TALAIÒTICA EN EL MOMENT DE LA PREHISTORIA A MALLORCA.

Don Miquel Costa i Llobera
"La deixa del geni grec"

El llegat del geni grec, 1990 figura protagonista Nuredduna, néta del summe sacerdot i sibil·la de la tribu que habitava l'alzinar de Ses Païsses, època prehistòrica, quan les primeres expedicions colonitzadores arribaren a Mallorca.

El poema *Recreació* idealitzada i epopeia de la prehistòria mallorquina, representa la unió d'aquella terra personificada en Nuredduna, amb l'esperit de la civilització grega, simbolitzada per la lira de Melesigeni, imatge d'Homer, premiat en els jocs florals de Barcelona l'any 1902, va ésser convertit en òpera l'any 1947 amb el nom de *Nuredduna*, amb llibret de Miquel Forteza i música Antoni Massana.

"La deixa del geni grec". La tribu de l'alzina sacrifica als seus déus els expedicionaris d'una nau grega ancorada a la costa, que s'ha aventurat a baixar a terra. Melesigeni, canta, ajudat de la lira, el seu darrer i mortal

adéu. La veu del rapsode fa emmudir els crits rituals de la tribu i il·lumina el cor de Nuredduna, la verge vident, que reclama el presoner com a víctima sagrada del Déu de la cova, Melesigeni és abandonat en el fons de les coves d'Artà. Però de nit, Nuredduna el allibera perquè ha sentit com se li revelava un missatge d'amor que tan sols ella ha sentit i que el fa mereixedor de seguir amb vida. Quan els membres més cruels de la tribu, que no fiaven a la torbació de la vident, li demanen que els conduïxi fins el presoner, les refusa per sanguinaris i els revela allò que ha captat del cant de Melesigeni. Empipats, lapiden Nuredduna, que es refugia a la cova, troba la lira que ha deixat el poeta i l'acull entre les seves mans per morir reconfortada per la poesia que la va commoure, "per un batec d'ànima amb la qual expira el teu cor donariem els segles de calma que tenim" canten les fades de l'aigua quan acullen aquella ànima pura, màrtir d'un temps que encara havia d'arribar.

Miquel Rosselló i Quetglas
INCA, a 1 de gener del 2003

Poema dedicat a Miquel Jordan de Terrassa, delegat D'ADELA i a na Cati Salom de Santa Maria.

Quina alegria m'has donada!
com el vol d'una coloma eixerida
des de Terrassa has trobat Santa
Maria;

nedant a dins la mar, damunt l'onada,
i amb el bec portaves un missatge
recordant de tot cor na Catalina.
Jo li res la bella oració
quan apunta el sol i s'obri el dia
per ella tenc la dolça avemaria,
que estim amb tot l'amor na Catalina
que és flor i nata del Senyor.
Miquel Jordan, jo te diria,
que fas un gran bé i apostolat
no oblidis mai na Catalina
que amb la seva llum a tots ens il·lumina
els nostre cor de claredat,
ADELA és la poesia
d'aquest jardí que hem cultivat.

El teu amic,
Miquel Rosselló i Quetglas.
INCA, a 12 de desembre del 2002.

POEMA DEDICAT A MIQUEL JORDAN DE TERRASSA, CIUTAT MARAVELLOSA DE BARCELONA. PER LES SEVES INQUIETUTS HUMANES I PER L'ESTIMACIÓ I EL BON SERVEI AL PROÏSME.

SONET

Miquel Jordan, tu ets bona persona,
que lluites com un gegant per treballar:
el sol t'il·lumina dins Barcelona
ets dels millors pastissers, bon artesà.

Prest el dematí te sols aixecar,
tu vens de bona gent i molt honrosa
mos umpl de grandesa el teu parlar
com la rosa perfumada mes hermosa.

El temps que has pasat no tornarà,
la teva obra que has lluitat, maravellosa;
de tu la bona gent en parlarà.

Com la font del teu cor que brollarà
dins la història de ta vida amorosa
i l'estrella del bon Déu, llum te darà.

El teu amic que t'estima
Miquel Rosselló i Quetglas.
Bon Nadal a tu i als teus pares.
INCA, A 20 DE DESEMBRE DEL 2002

Aquestes festes, productes etiquetats en català

Els Joves de Mallorca per la Llengua hem reprès la iniciativa de l'any passat, de suport a aquelles empreses d'alimentació que etiqueten els seus productes en la nostra llengua. És per això que hem iniciat una campanya que durarà els propers mesos i que té com a objectiu fer conèixer a la societat mallorquina l'existència d'aquests fabricants, sovint desconeguts i que fan servir el català amb normalitat en les seves relacions comercials. Hi ha una àmplia gamma de productes en la nostra llengua, més enllà dels culturals: aliments, material de construcció, productes químics, paper higiènic... Especialment important és el primer apartat, l'alimentari, en que la implicació de les empreses és més gran. Això s'explica per la voluntat d'oferir un producte arrelat a la nostra terra i de qualitat. La llengua és un factor més d'aquesta qualitat, ja que respecta els drets dels catalanoparlants a rebre la informació bàsica en el seu idioma.

La campanya consta de tres parts que es duran a terme en els propers mesos: una campanya de sensibilització entre els catalanoparlants coincidint amb les festes de Nadal perquè comprin productes etiquetats en la nostra llengua; l'elaboració d'un catàleg de productes de les Illes Balears en català, que servirà donar-ne a conèixer els fabricants; i la campanya, a més llarg termini, A taula en català, que pretén implicar els grans consumidors (administracions, entitats grans), comproment-los a consumir en el seu funcionament intern preferentment productes etiquetats en la nostra llengua. L'objectiu de les tres campanyes és: conscienciar els consumidors individuals i les institucions públiques i privades de la necessitat de donar suport

als empresaris que s'impliquen en el procés de normalització, tot fent un consum lingüísticament responsable. La suma de la implicació dels consumidors, tant individuals com institucionals, crearà un mercat que comprarà en català, molt semblant al que adquireix productes solidaris, i servirà d'incentiu als sectors econòmics perquè avancin en el procés de normalització. Els Joves de Mallorca per la Llengua, a més, i com a forma de promocionar aquest mercat, hem posat en marxa una iniciativa: les paneres de Nadal amb productes etiquetats en català. Oferim una àmplia llista d'aliments de Mallorca (torrons, vins, cava, licors, mel, confitura, olives...), que s'anuncien en: la nostra llengua. Per a qualsevol informació sobre aquesta campanya us podeu adreçar als números de l'etiquetatge en català: 971 72 89 75/ 971 72 32 99. Us atendrem amb molt de gust

Volem aprofitar per desitjar-vos unes bones festes i molts d'anys per celebrar-ho. I recordau que és important la vostra responsabilitat com a consumidors a l'hora de fer avançar el català dins el món de l'empresa.

Marta Martínez i Miquel Socies, portaveus dels
Joves de Mallorca per la Llengua

Palma, 28 de novembre de 2002

Joves de Mallorca per la Llengua

Impremta, 1 pral 2a

07001 Palma

Tels: 971 72 32 99 - Fax: 971 71 93 85

e-mail: jovesllengua@mallorcaweb.net

**PER
NADAL
PRODUCTES ETIQUETATS
EN CATALÀ**

La terra i els seus fruits

Apunts de vida pagesa

ELS EMPELTS D'HIVERN

Miquel Morey

Els empelts són una manera de reproducció de plantes, és una associació entre dues plantes distintes alhora compatibles (recordau la taula del mes passat). Els arbres sembrats de llavor tenen la vida més llarga, són més vigorosos i tenen les arrels més fortes i fondes, però no ens donen el fruit amb les característiques iguals del que provenen. Els arbres reproduïts de manera vegetativa (amurgonats, estaques, etc.) són més dèbils i duren manco, però reproduïxen exactament les característiques dels fruits. Per aprofitar els avantatges d'ambdós sistemes, peus vigorosos i varietat desitjada, hem d'acudir a l'empelt.

A l'hivern feim els empelts de llenya als arbres de fulla caduca. Els empelts de llenya són els que feim empeltant una muda de la varietat desitjada al patró o portaempelts que hem triat. Una vegada que hem fet l'empelt i ens ha aferrat, tant el patró com l'empelt formen una sola planta, malgrat que cada una de les parts mantengui les seves característiques.

A l'hora de fer un empelt hem de tenir clars alguns conceptes, s'han de complir una sèrie de condicions:

-Compatibilitat d'espècies. Ja que la saba ha de tenir continuïtat entre el patró i la muda, per això ha de tenir una composició similar.

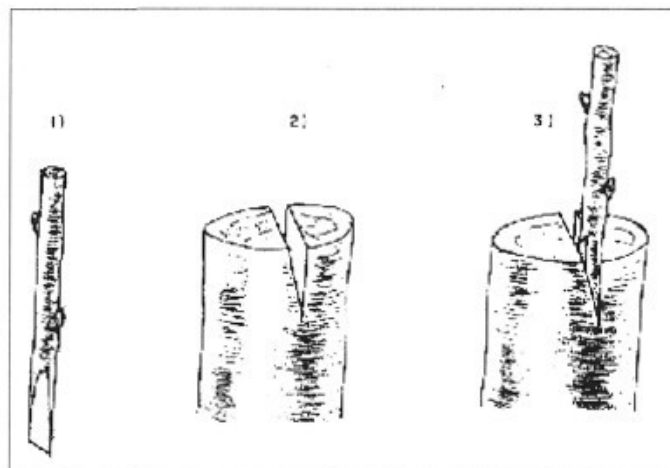
-Contacte entre teixits. El cambium del patró ha d'estar en contacte amb el cambium de l'empelt.

Els empelts de llenya s'han de fer quan l'arbre està en repòs vegetatiu, és a dir que està dormint. La muda sempre ha d'estar dormida, no ha de tenir ulls a punt de brotar, en canvi el patró pot estar un poc més avançat.

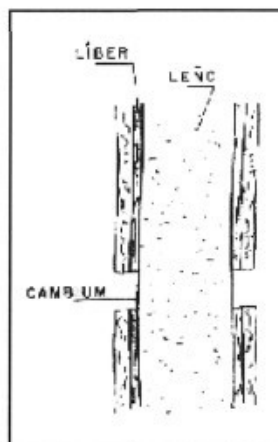
D'aquest grup d'empelts els més fets per les nostres contrades són els de cap xapat i de llengua; també podem fer l'empelt anglès o encadellat. Ja estan en desús els empelts de soca, el de corona o empelt Llubi, els que se feien a arbres molt vells amb soca de més de 20 cm. de diàmetre, ja que tenen curta vida i poca consistència a més de poca efectivitat.

EMPELT DE CAP XAPAT

Primer procedirem a tallar el patró de forma horitzontal, amb un tall net. Seguidament farem un tall vertical a la soca d'uns 5-7 cm. i el badarem amb el cap de l'atxa d'empeltar. Dins aquesta encletxa hi ficarem la muda, a la qual li haurem fet un tall per cada banda i ens quedarà en forma de cunya. A l'hora d'introduir la muda

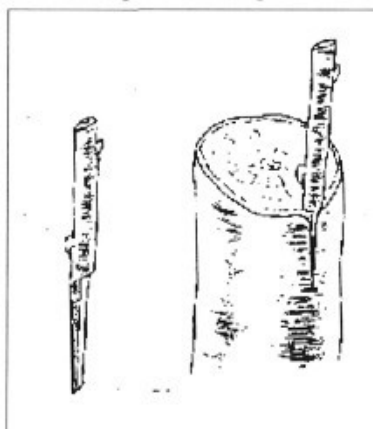
Empelt de cap xapat

hem de tenir esment que les zones de contacte del patró i la muda (*el cambium i liber, observar imatge de l'esquerra*) estiguin juntes. Tot seguit fermarem i taparem amb pega o, com feien antigament, amb fang. Això només és perquè l'aire no ens eixugui l'empelt i no s'infecti.

EMPELT DE LLENGUA

Procedim com l'anterior, però en lloc de xapar el patró, amb un ormeig anomenat prova d'empeltar, aixecam la pell del patró i hi ficam la muda a la qual hem fet un tall a la part inferior en forma de llengua. Seguidament el fermam amb corda de bala i el tapam amb pega o abans de fer-hi posam un diari i l'omplim de terra. Per fer aquest empelt hem d'esperar que els arbres comencin a moure la saba, ja que la pell s'ha de desferrar sense rompre. Amb aquest sistema s'empelten les oliveres.

Mostra de la muda per fer un empelt de llengua i una vegada col·locada al patró. Ara sols ens quedaria fer-la i tapar-la amb la cera o pega.

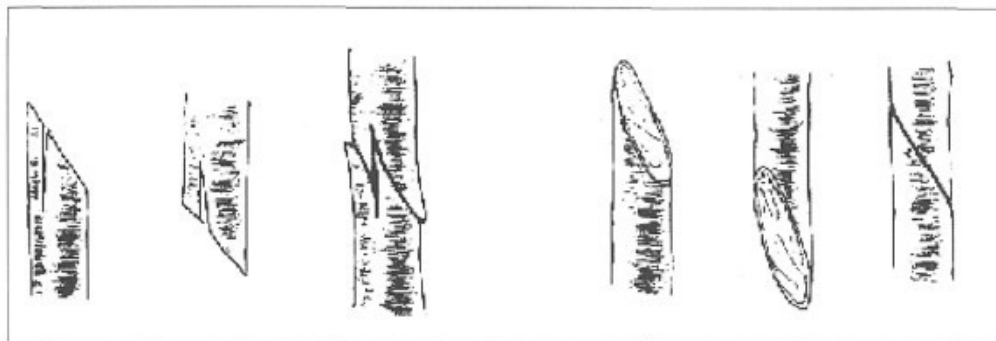

EMPELT ANGLES O ENCADELLAT

Empelt usat quan el patró i la muda són d'un diàmetre similar i màxim de 2 cm. Feim un tall esbiaixat a cada un d'ells i els posam en contacte, si podem li feim un tall vertical al centre i ens agafarà més fort. Jo el vaig provar l'any passat i ha donat molt bon resultat.

Ara ja només ens queda agafar aquell bordall que

ens té avorrits de veure i no fruitar, aquella prunera que fa unes prunes que no són menjadores, sense por i amb ganes empeltar-lo d'una varietat que ens agradi i esperar la primavera per veure'l brotar. I veureu que arribat aquest moment vos pegarà un calfred d'alegria. Au idò!, sense por i a provar-ho. Ja m'ho contareu.

A l'esquerra podem veure gràficament l'empelt encadellat i a la dreta el procediment per fer l'empelt anglès.

Lluna de Gener

Aprofitarem la lluna vella per podar els rosers als llocs arrecerats, per tallar les canyes per enfilar les tomàtiugeres. Amb aquesta lluna també aprofitarem per tallar llenya per guardar i per exsecallar els pins.

Salutació nadalenca 2003

Estima Mallorca

Quan arriben les festes de Nadal és un bon moment per fer balanç i per plantejar-nos nous compromisos pel nou any. Sens dubte, si hem de destacar el més important, aquest any, i aquesta legislatura ha estat la Llei de Consells. Com que els consells insulars varen crear-se amb l'objectiu bàsic de donar un millor servei més acostat als ciutadans, va fer-se necessària una nova llei, la Llei de Consells, que ens ha permès obtenir un consells més forts i eficaços.

Bona mostra dels seus resultats són, per exemple, l'aprovació del **model territorial**, que fixa la Mallorca que volem per als propers 20 anys; la gran feina que estan fent per fer les nostres **carreteres més segures i dignes**, tot i que encara no fa un any que en tenim la competència; la **solució del problema dels fens** d'una manera integral; ser pioners en tot l'estat en donar un **servei integral de prevenció als nostres majors**; el notable augment del **suport econòmic als ajuntaments**; molts infants amb dificultats s'han vist acollits per **famílies cangur** i s'ha reduït el temps d'espera en les **adopcions**; el gran impuls donat a l'**esport base**; la gran tasca feta per la **cultura** i la **recuperació del nostre patrimoni**, ...

Estic totalment convençuda que els resultats demostren que per a nosaltres Mallorca és lo primer, i per això vull agrair-vos la confiança que vau disposar en nosaltres, aviat farà 4 anys. És cert que queda molta feina per fer, però en aquestes dates tan especials, quan estam a punt d'encetar un nou any, és quan podem planificar un treball conjunt per millorar el present. Per tots aquests motius, a tots els que creis que fent pinya podem millorar aquesta terra que tant estimem, confii en vosaltres per seguir-la estimant, per seguir endavant amb més força que mai, per seguir treballant amb tots i per a tots, únicament al vostre servei.

Maria Antònia Munar i Riutort
Presidenta del Consell de Mallorca

BAR RESTAURANT

"SES TARRAGONES"

Pa amb oli
i
Carn torrada

Carrel. Petra - Sta. Margalida Km. 4,600 - Tel.: 971 52 53 16

ANY 2003. ANY FRANCESC DE B. MOLL

Per resolució del Parlament de les Illes Balears, enguany se celebrarà l'any Francesc de B. Moll. Amb aquesta resolució es vol donar a conèixer a la població la vida i obra d'aquest il·lustre filòleg menorquí, autor, juntament amb mossèn Antoni Maria Alcover, del Diccionari català-valencià-balear.

A més d'homenatjar qui va treballar tant per la nostra llengua es vol donar a conèixer la seva obra perquè serveixi d'incentiu i de model entre la població de les nostres illes, a l'hora de normalitzar l'ús de la nostra llengua catalana.

Nosaltres des de l'associació mirarem d'apuntar-nos a Any Moll organitzant alguna activitat que serveixi per fer-lo conèixer més entre la gent del nostre poble.

LA POESIA DE L'AMO EN LLORENÇ

QUAN ERA JOVE

Quan era jove jo pensava
Que el camí de la vida era un camí de roses
Sense cards, clots, pedres ni noses...
I m'equivocava, m'equivocava.

Creia que "una" m'estimava
Per jo mateix i no pels meus doblers,
Com ho ferien sedegosos usurers...
I m'equivocava.

En tots els altres confiava
Segur de què sempre eren bona gent
I no només circumstancialment...
I m'equivocava.

Si als poderosos observava
els veia diferents dels altres mortals,
sense faltes ni problemes materials...
I m'equivocava, m'equivocava.

El camí de la vida no és un camí de roses.
També hi ha portells, traves i barreres
I quan es donen les passes darreres
Es troben cards, clots, pedres i noses.

Bones festes i bon any.

Llorenç Font Dalmau, Can Picafort

CARRERANY ESPORTIU

PERE ANTONI BUÑOLA ASCENDÍ A SEGONA

El passat 7 de desembre acaba el Campionat de Mallorca Individual, organitzat pel Club d'Escacs de Maria de la Salut, en el locals del carrer de Sant Miquel.

De les categories on tenim representació del nostre poble, cal destacar la Tercera on en Pere Antoni Buñola aconseguí ascendir a Segona amb un total de sis punts dels vuit possibles. Tots els jugadors que participaren a Segona mantingueren la categoria. A Primera, en Gaspar Mas, ocupa una de les places de descens.

Després de finalitzar, el president del Club d'Escacs de Maria, en Jeroni Bergas, acompanyat pel president de la Federació Balear, en Santi Andreu, i el regidor de Cultura de l'Ajuntament de Maria, en Joan Bergas, procediren al lliurament de trofeus. Després tots els assistents soparen de productes típics del Pla de Mallorca.

ILLES BALEARS-MALTA

Prop d'un centenar de mariers i marieres volgueren participar de la jornada històrica del debut de la nostra selecció de futbol en un partit internacional. Una selecció de jugadors de les quatre illes, a les ordres de Llorenç Serra Ferrer, s'enfrontaren en un partit amistós a la selecció de l'illa de Malta. L'Ajuntament coordinà que un autocar partís de la plaça de Maria a les 19,15 de dia 28 de desembre i que juntament amb altres mariers que es desplaçaren pel seu compte anassin a l'estadi de Son Moix a presenciar el partit. A la foto podeu veure un grapat de mariers que es desplaçaren amb l'autocar a animar la nostra selecció.

FUTBOL DE SOMNI: FC MARIENSE-ARIANY

Dins dels actes programats a les passades Festes de Nadal destaca la celebració d'un partit, que desgraciadament ja ha passat a la història. Ni més ni manco que el gran derbi FC Mariense-CF Ariany. El partit no va decebre gens ni mica. Es marcaren molts de gols, sis els de Maria i tres els arianyers; i la gent s'ho passà beníssim recordant aquells temps en què, tots una mica més joves i amb la sang més calenta, rivalitzaven sobre el terreny de joc. Per part de

Maria jugaren: Biel de Capdepera, Toni Font, Toni Frau, Joan Bergas, Guillem Ferriol, Joan Sabater, Pere Jordà, Lluç Ferriol, Andreu Alcover, Rafel Castelló, Miquel Quetglas, Joan Ferriol, Pep Bergas Mayol, Pep Bergas Font, Jaume Ferriol, i Biel Cladera. Els gols els marcaren Joan Sabater, Toni Font, Joan Bergas, Andreu Alcover (dos) i Pep Bergas. Hi debutà un argentí que viu a Maria, Miguel. El partit fou jugat amb molta esportivitat i companyonia i dugué a la memòria dels presents moments de molta tensió, de molta rivalitat.

CONVOCATÒRIA DE L'ASSEMBLEA GENERAL ORDINÀRIA DE L'ASSOCIACIÓ CULTURAL FENT CARRERANY

DIA: 1 de febrer de 2003

HORA: 19'00 Primera convocatòria

19'30 Segona convocatòria

LLOC: Escola de Dalt

ORDRE DEL DIA:

1r.- Lectura i aprovació, si escau, de l'acta de la sessió anterior.

2n.-Informe i balanç d'activitats realitzades durant l'any 2002.

3r.- Informe de tresoreria de l'any 2002.

4t.- Previsió d'activitats per a l'any 2003.

5é.-Previsió econòmica i pressupost per l'any 2003.

6è.-Precs i preguntes.

En acabar l'assemblea se rifarà el viatge del 2002 cedit per Viatges Martel i després a sopar!

LA PRESIDENTA

Antònia Maria Vicens

CALENDARI DE FENT CARRERANY 2003

Aquí teniu els 33 protagonistes del calendari de Fent Carrerany de l'any 2003. Alguns els coneixem, altres no. Volem jugar amb vosaltres a endavinar qui són. Per això els hem numerat des de l'1 al 33, per així localitzar-los millor. Al proper número publicarem els seus noms.